

2019.² Uit een onderzoek van *Nature Communications* in maart 2020 blijkt dat veel sneller dan verwacht, namelijk binnen vijftig jaar, de Amazone een omslagpunt kan bereiken waarna het ecosysteem in zeer rap tempo verandert van een regenwoud naar een savanne-achtig landschap.³ Voor het coronavirus is er volgens milieuactivisten minder handhaving door de overheid.⁴ Ook merken de initiatiefnemers op dat Bolsonaro de ruimte voor ontbossing alleen maar verder heeft vergroot, door instituties, wetten en regels af te schalen of af te schaffen:

- i. Zo kondigde Bolsonaro begin deze maand aan dat de regering controle gaat uitoefenen over alle NGO's die actief zijn in de Amazone en handelingen uitvoeren die «in strijd zijn met het nationale belang». NGO's moeten onder dit nieuwe plan een vergunning aanvragen bij de overheid om actief te zijn in het Amazonegebied, en krijgen deze alleen indien ze kunnen aantonen dat ze het nationale belang dienen – wat dat nationaal belang precies inhoudt is onduidelijk⁵;
- ii. Het ontbreekt aan een daadkrachtig beleid waarbij milieudelicten met boetes worden bestraft.⁶ Volgens het kabinet helpt het daarbij niet dat er grootschalige jaarlijkse kortingen op budgetten van en personele wisselingen binnen instanties als milieuagentschap IBAMA, verantwoordelijk voor toezicht op naleving van toepasselijke wet- en regelgeving hebben plaatsgevonden. Doordat de capaciteit en slagkracht van IBAMA ernstig is ondermijnd, blijven illegale activiteiten steeds vaker onbestraft. Door Covid-19 is de situatie extra verergerd omdat de beperkte capaciteit van toezichthoudende instanties nog verder is afgenomen.⁷
- iii. Boswachters zijn sinds de invoering van een «knevelwet» bang om te praten. De knevelwet verbiedt boswachters om, gedurende het uitvoeren van hun ambt, te spreken over hun werkzaamheden. Boswachters kunnen in principe beslagleggen op hout, machines, vrachtwagens en tractoren. Belangrijk daaraan is dat het afschrikwekkende werking heeft. Door de knevelwet echter durven boswachters niet meer publiekelijk te publiceren over hun werkzaamheden. Zo heeft hun werk nauwelijks nog afschrikwekkende werking. De expertise van de boswachters over de locatie en werkwijze van illegale houtkappers wordt door het leger genegeerd. Bij elke beslaglegging of boete krijgen boswachters van hogerop te horen dat ze over de schreef gingen. Zo wordt elke poging tot milieubescherming gefrustreerd.⁸

Handel, diplomatie en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen

Op het gebied van handel, diplomatie en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (hierna: IMVO) constateren de initiatiefnemers dat er enkele goede ontwikkelingen zijn. Zo kondigde het Verenigd Koninkrijk in augustus dit jaar een nieuwe wet aan waardoor (grote) bedrijven verplicht zouden worden om te zorgen dat hun productieketens «schoon» zijn. Illegale houtkap mag geen onderdeel zijn van de toeleveringsketen. Producenten van bijvoorbeeld cacao, soja, rubber en palmolie moeten aantonen waar hun producten vandaan komen, hoe ze geprodu-

² <https://news.mongabay.com/2020/09/rise-in-amazon-deforestation-slows-in-august-but-fires-surge/>

³ <https://scitechdaily.com/point-of-no-return-amazon-rainforest-could-be-gone-within-50-years/>

⁴ <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-52595030>

⁵ <https://sustentabilidade.estadao.com.br/noticias/geral,governo-bolsonaro-planeja-norma-para-controlar-acao-de-ons-na-amazonia,70003506777>

⁶ <https://www.hrw.org/news/2020/05/20/brazil-amazon-penalties-suspended-october>

⁷ Zie Aanhangsel Handelingen II, 2019/20, nr. 3310

⁸ <https://www.groene.nl/artikel/klimaatopwarming-kantelpunt-kletsboek>

ceerd zijn en of de productie zich houdt aan lokale wetten met betrekking tot milieu en biodiversiteit⁹. Ook het Europees parlement (hierna: EP) stelt wetgeving voor die ontbossing tegen moet gaan. De wet gaat over goederen als palmolie, soja, vlees, cacao, koffie en rubber en alle producten die daarvan gemaakt worden. Het EP wil bindende *due diligence* wetgeving voor importeurs van deze producten. Daarbij is het een vereiste dat importeurs hun productieketen volledig inzichtelijk moeten maken. Ook financiële instellingen moeten bij het verstrekken van leningen deze *due diligence* toepassen¹⁰. Tot slot bevat de nieuwe European Green Deal ambitieuze klimaatdoelen, onder andere wat betreft het tegengaan van ontbossing. We wachten nog op concrete uitwerking van die doelen, waaronder de *Post-2020 EU Forestry Strategy*. Deze wordt begin 2021 gepresenteerd. Een belangrijke stap, want de EU is verantwoordelijk voor bijna 10% van de wereldwijde ontbossing. Die *Post-2020 EU Forestry Strategy* moet wat de initiatiefnemers betreft ook de voorgestelde initiatiefwet van het EP met betrekking tot *due diligence*¹¹ bevatten.

Nieuwe beleidsvoorstellen

Initiatiefnemers stellen voor dat het gezien de actualiteit opportuun is de volgende beleidsvoorstellen te overwegen:

(1) Europese wetgeving op het gebied van ontbossing

In de initiatiefnota noemen de initiatiefnemers Europese wetgeving om tot nieuw beleid te komen. Inmiddels heeft de Europese Commissie een publieke consultatie hierover gestart. WWF, Greenpeace en meer dan 140 andere Europese NGO's pleiten voor een krachtige Europese wet die bedrijven verplicht om niet meer betrokken te zijn bij ontbossing, en hebben hiervoor grootschalige steun gemobiliseerd¹². Bedrijven mogen dan hun product alleen verkopen wanneer zij kunnen aantonen dat in de gehele productieketen, van grondstof tot aan eindproduct, aan alle gestelde criteria wordt voldaan.¹³ De NGO's pleiten er voor dat naast het tegengaan van ontbossing ook alle conversie van natuur en aantasting van natuurlijke ecosystemen via de wet wordt uitgesloten. Nederland staat tot nu toe positief tegenover dergelijke wetgeving, maar deze inzet moet volgens de initiatiefnemers niet worden verzwakt. Het is van groot belang de hele EU hierachter te krijgen, aangezien dit voorstel de steun van zowel de Commissie als de Raad nodig heeft. De initiatiefnemers stellen voor dat Nederland een speerpunt maakt van het invoeren van een Europese bossenwet, het liefst middels een zo groot mogelijke EU-coalitie.

(2) Een coalitie van EU-landen om handelsdeals te vergroenen

Frankrijk en Nederland hebben recentelijk een non-paper¹⁴ geschreven over vergroening van onze handelsverdragen. Dit paper is primair bedoeld voor input bij de European Trade Review, een herijking van het handelsbeleid op de lange termijn. Nu liggen er echter enkele concrete

⁹ <https://www.bbc.com/news/science-environment-53891421>

¹⁰ <https://mediacentrum.groenlinks.nl/persbericht/euoparlement-wil-wereldwijde-ontbossing-terugdringen>

¹¹ <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/the-eus-imported-deforestation-problem-a-closer-look/>

¹² <https://www.wwf.eu/campaigns/together4forests/?uNewsID=1095816>

¹³ <https://www.wwf.nl/kom-in-actie/bossenwet>

¹⁴ <https://www.permanentrepresentations.nl/binaries/nlatio/documents/publications/2020/05/08/non-paper-from-nl-and-fr-on-trade-social-economic-effects-and-sustainable-development/Non-paper+FR-NL+trade+vfinal.pdf>

handelsverdragen voor die volgens de initiatiefnemers niet kunnen wachten op een lange termijn herijking maar nú een sterke duurzaamheidsparagraaf behoeven. Voorstellen uit dit non-paper, waar volgens de initiatiefnemers veel goede punten instaan, moeten worden geïmplementeerd in handelsverdragen waar ontbossing en natuur onder druk staan. Nederland en Frankrijk hebben volgens initiatiefnemers een uitgelezen kans zich bij handelsverdragen als MERCOSUR¹⁵ en IEU CEPA¹⁶ in te zetten voor concrete en verifieerbare afspraken.

(3) Extra financiële middelen voor het tegengaan van ontbossing

De initiatiefnemers verwelkomen dat het kabinet het budget specifiek gericht op het tegengaan van wereldwijde ontbossing heeft verhoogd tot 25 miljoen euro per jaar. Gezien de urgentie van het probleem en de onomkeerbaarheid van de vernietiging van oerbossen vragen zij het kabinet om toe te zeggen dat dit budget de komende jaren verder zal worden verhoogd, tot 50 miljoen euro per jaar. Ook vragen zij het kabinet om een plan op te stellen voor de besteding van deze middelen. Wat de initiatiefnemers betreft zou een bijdrage aan het *Central African Forest Initiative (CAFI)* daar ook onderdeel van uitmaken.

Van Ojik
Van den Nieuwenhuijzen

¹⁵ Handelsverdrag tussen de EU en Brazilië, Argentinië, Uruguay en Paraguay.

¹⁶ Handelsverdrag tussen de EU en Indonesië, onderhandelingen worden binnenkort weer opgestart.